

References

1. KPSS v rezolucijah i reshenijah s'ezdov, konferencij i plenumov CK. – 9-e izd., dop. i ispravl. – M., 1986. – T.12. 1971–1975. – M., 1986. – 574 s.
2. KPSS v rezolucijah i reshenijah s'ezdov, konferencij i plenumov CK. – 9-e izd., dop. i ispravl. – M., 1987. – T.14. 1981–1984. – 639 s.
3. Mehanizacija rabot na zhivotnovodcheskih fermah i kompleksah / L. I. Gracheva, G. N. Nazarov, Ju. B. Brober i dr.; pod. red. L. I. Grachevoj. – K.: Urozhaj, 1987. – 280 s.
4. Momotenko M. P. Mekhanizatsiya tvarynystva i ptakhivnystva / M. P. Momotenko, I. S. Sushko, V. I. Fedan. – K.: Urozhay, 1969. – 329 s.
5. Razvitiye mehanizacii i jelektrifikacii sel'skogo hozjajstva Ukrainskoj SSR / P. M. Vasilenko, N. P. Baraban, I. A. Koval' i dr., AN USSR, In-t istorii. – K.: Naukova dumka, 1988. – 472 s.
6. Reshenija partii i pravitel'stva po sel'skomu hozjajstvu (1965–1971). – M.: Kolos, 1971. – 747 s.
7. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv vyshchikh orhaniv vlady i upravlinnya Ukrainy. – F.5176. – Op.1. – Spr.983. – 104 ark.
8. Tam samo. – Spr.1184. – 35 ark.

Bey R. V., Candidate of Technical Sciences, Director, SSI «Ukrainian Research Institute of Alcohol and Biotechnology of Food Products» (Ukraine, Kyiv), bey_roman@ukr.net

Socio-economic preconditions for the development of scientific thought on the mechanization of production processes in animal industries of the USSR in the second half of the 60s – 80s of the XX century

The article covers socio-economic factors of introduce comprehensive mechanization and automation in livestock of Ukraine in the second half of the 60 – 80 years of the twentieth century. It is shown that the main factors that contributed to its transition on intensive development were increasing of investment, improving of economic management and the system of economic relations between industry and sectors serving the livestock, the introduction of production planning and procurement of products, the increasing role of science. The researching is based on the use of complex of general scientific, structural and functional, historical methods, as well as a large base of source, which becomes the basis of archival documents.

Keywords: mechanization of livestock, material and technical base, the national budget, economic management methods.

Бей Р. В., кандидат технических наук, директор, ДНУ «Украинский научно-исследовательский институт спирта и биотехнологии продовольственных продуктов» (Украина, Киев), bey_roman@ukr.net

Социально-экономические предпосылки развития научной мысли по механизации производственных процессов в животноводстве УССР во второй половине 60-х – 80-ые года XX ст.

Освещены социально-экономические предпосылки внедрения комплексной механизации и автоматизации в животноводстве Украины во второй половине 60-х – 80-ые года XX ст. Обосновано, что основными факторами, способствующими его переходу на интенсивный путь развития, было увеличение капиталовложений, усовершенствование экономических методов управления и системы экономических взаимоотношений между промышленностью и отраслями, что обслуживали животноводство, внедрение планирования производства и закупок продукции, усиление роли науки. Исследование основывается на использовании комплекса общенаучных, структурно-функциональных и исторических методов, а также обширной базы источников, основу которой составляют архивные документы.

Ключевые слова: механизация животноводства, материально-техническая база, национальный бюджет, экономические методы управления.

* * *

УДК 94(477)«1990/1991»

Дем'янчук В. А.,
здобувач, Центр дослідження українсько-польських відносин Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Україна, Львів)

ДЕРЖАВОТВОРЧА ПРАЦЯ ІВАНА ГЕЛЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСНІЙ РАДІ ПЕРШОГО ДЕМОКРАТИЧНОГО СКЛИКАННЯ (1990–1991 РР.)

Проаналізовано державотворчу працю відомого українського громадсько-політичного діяча, дисидента, політ'язня, публіциста Івана Геля у Львівській обласній раді першого демократичного скликання у 1990–1991 рр. Визначено

особливості передвиборчої кампанії І. Геля, причини поразки на виборах до Верховної ради УРСР. Охарактеризовано міжнародну діяльність дисидента, визначено ухвали радянського органу влади, до розробки яких був причетний заступник голови Львівської обласної ради. Відзначено, що основним здобутком Львівської обласної ради він вважав мобілізацію сил Львівщини та Галичини загалом на розвал і демонтаж комуністичної системи не тільки у західних областях УРСР, але й в Україні, наслідком чого стало відновлення української державності.

Ключові слова: Іван Гель, Львівська обласна рада, ухвали, Українська державність.

Іван Гель – відомий громадсько-політичний діяч, політ'язень, дисидент, публіцист, голова Комітету захисту УКЦ. На зламі 80–х – 90–х рр. XX ст. він активно включився у виборчу кампанію до Верховної ради УРСР та місцевих органів влади 1990 р. Не зумівши потрапити до складу нового депутатського корпусу вищого законодавчого органу республіки, він розгорнув державотворчу роботу у Львівській обласній раді першого демократичного скликання.

Державотворча робота Івана Геля у Львівській обласній раді розглядається істориками та політологами у руслі значно ширших проблем. З цих причин стаття базується на архівних документах Державного архіву Львівської області (далі – ДАЛО) (ф.Р–221 «Львівська обласна рада», ф.П–3 «Львівський обласний комітет Комуністичної партії України»), мемуарах тогочасних відомих громадсько-політичних діячів, періодичній пресі. Мета представленої розвідки – аналіз громадсько-політичної діяльності Івана Геля на посаді заступника голови Львівської обласної ради (1990–1991 рр.).

Після ухвалення виборчого закону восени 1989 р. Компартія України та Демократичний блок поринули у вир передвиборчої боротьби. Авторитет І. Геля політичні сили хотіли використати для піднесення власних рейтингів. Тому, перед І. Гелем постало декілька складних запитань: 1) Чи йти на вибори? 2) Якщо йти, то з якою політичною силою; 3) Якщо не йти, то як далі впливати на перебіг демократичних процесів? Заручившись підтримкою НРУ, дисидент вирішив взяти участь у передвиборчій кампанії.

І. Гель не зумів перемагти у передвиборчій боротьбі до Верховної Ради УРСР представника демократичних сил – Т. Стецьківа. Натомість, беззаперечно перевагу український правозахисник отримав на виборах до Львівської обласної ради. У першому турі виборів до Львівської обласної ради народних депутатів у Залізничному виборчому окрузі №27 за І. Геля було подано 2168 голоси «за» та 2790 голосів «проти» [13, с. 3]. У другому турі виборів до списку виборців було внесено 8033 особи. У голосуванні взяли участь 4478 громадян із правом голосу. «За» І. Геля проголосувало 2330 виборців («проти» – 1889), за його конкурента Т. Стецьківа – 1485 голосів «за» та 2734 – «проти». Таким чином, депутатом Львівської обласної ради було обрано безпартійного І. Геля [14, с. 3].

Після перемоги національно-демократичних сил на виборах у Львівській області одне з питань, яке постало одразу ж після проведення народного плебісциту: «Хто очолить Львівську обласну раду?». Реальних кандидатів було двоє: В. Чорновіл та І. Гель. Останній у цей період входив до складу організаційного Комітету з підготовки першої сесії Львівської обласної ради, члени якого збиралися у приміщенні Товариства української мови ім. Тараса Шевченка (м. Львів, вул. Друкарська, 6).

Оргкомітет висунув кандидатом на посаду голови Львівської обласної ради В. Чорновола. І. Гель мав усї

шанси обійняти цю посаду. Рейтингове опитування депутатів («Кого вони хотіли би бачити головою обласної ради?»), показувало, що В. Чорновоіл набрав 86 голосів, натомість І. Гель – 82. Значно поступалися їм Є. Гринів (53 голоси), В. Іськів (51), М. Швайка (42), Д. Футорський (41), С. Давимука (39), С. Хмара (37), Т. Пахолук (35) [11, с. 55]. Ситуація навколо обрання голови Львівської обласної ради ставала непередбачуваною, проте І. Гель зняв свою кандидатуру.

Дисидент у цей період переживав важкі дні, адже він «не асоціювався цілком з командою В. Чорновола і не міг ефективно висловлювати претензій на особисте лідерство» [1, с. 160]. Однак у Львівській обласній раді І. Гель мав беззаперечний авторитет. Невміння «гнутиися», перед посадами, жорсткий, безкомпромісний підхід щодо членів КППРС, загострене почуття справедливості вирізняли його серед інших членів депутатського корпусу [1, с. 162].

9 квітня 1990 р. у Львівському оперному театрі розпочала роботу сесія Львівської обласної ради першого демократичного скликання. Її головою було обрано В. Чорновола (141 голос «за», 41 – «проти»). Інші претенденти набрали значно менше голосів: Н. Гнатів – 33, М. Бойко – 8. І. Гель, як й І. Сало, Й. Лось, М. Флис, зняли свої кандидатури. І. Геля, відповідно до домовленостей, рекомендовано обрати заступником голови Львівської обласної ради.

Голова Ради, пропонуючи обійняти цю посаду І. Гелю, одразу ж зазначив, що у випадку позитивного голосування він залишить посаду голови Комітету захисту УКЦ [18, с. 1]. Відомий дисидент ознайомив присутніх із програмою своєї діяльності [9, арк. 84–85]. «Насамперед, – відзначив він, – моя діяльність буде направлена на розвиток українського національного відродження, яке передбачає свободу совісті, свободу слова, утвердження української національної символіки. А духовний суверенітет буде запорукою суверенітету політичного» [9, арк. 85].

І. Гель у доповіді також виступив за вивчення релігії у школах, вузах, профтехучилищах. Виступаючи наголосив, що в економічній площині він прихильник різноманітні форми власності, проте повинна відбутися приватизація комунального майна. Також, на думку І. Геля, необхідно розширити мережу кооперативів, встановити чіткий контроль за якістю сільськогосподарської продукції. Претендент на посаду виступив за встановлення тісних зв'язків з діаспорою «для впровадження більш досконалих технологій на підприємства області» [9, арк. 85].

В обговоренні кандидатури І. Геля взяли участь 17 депутатів, серед яких – А. Кривенко, Я. Рибак, І. Набитович, М. Присяжний, В. Козловський, М. Драк, О. Вітович, І. Макар та ін. Обрання кандидата проходило шляхом відкритого голосування. «За» кандидатуру І. Геля було подано 127 голосів, «проти» – 27; 19 – «утрималися». Згодом головою обласного виконкому став С. Давимука. Було вирішено, що дисидент опікуватиметься національними та соціальними проблемами, М. Горинь – міжконфесійними взаєминами, політичними питаннями. Проте, поступово І. Гель «з формального першого заступника опинився на становищі другого. У команді В. Чорновола йому значною мірою відводилася репрезентативно-символічна роль», – справедливо резюмував Т. Батенко [1, арк. 179].

Чи «знайшов себе» І. Гель на новій посаді, адже він завжди наголошував, що не був політиком? Т. Батенко відзначав, що у Львівській обласній раді дисидент

намагався поєднати власну органічну опозиційність з умовами природної лояльності в апараті влади. «Звісно ж, він міг цілком залишитися поза системою влади, поряд з політологами та істориками піддавати неупередженому аналізу подальший хід політичного процесу... Але політичний момент вимагав подальшого зламу політичної системи...», – відзначав український політолог [1, с. 178].

Перші дебати у сесійній залі засвідчили безкомпромісність та принциповість І. Геля. Вихідною тезою його виступів була думка про те, що «все майно на території Української РСР належить українському народові, а не КППРС» [7, арк. 67]. Він відзначав, що уже на першій сесії Львівської обласної ради було ухвалено «винятково важливі історичні рішення, що докорінно змінювали тоталітарну систему політичної диктатури КППРС на загальнонародну, демократичну» [4, с. 12].

Уже 28 квітня 1990 р. за активної підтримки І. Геля було прийнято ухвалу «Про проголошення української національної символіки та національного гімну офіційно прийнятими на території Львівської області», «Про український національний прапор», «Про святкування національних та основних релігійних свят на території Львівської області». В ухвалі «Про розмежування функцій радянських і партійних органів» наголошено, що «рішення керівних органів КППРС усіх рівнів – від ЦК КППРС до парткомів, які стосуються державних, господарських і культурних справ, віднесених у виключну компетенцію рад та підлеглих їм структур, вважати такими, що втратили свою чинність на території Львівської області» [16, с. 3].

Львівська обласна рада спробувала вирішити комплекс проблем, які виникли у міжконфесійній сфері. Цій проблемі було присвячено не одне засідання Львівської обласної ради. 4 травня 1990 р. Львівською обласною радою прийнято підготовлену І. Гелем ухвалу «Про релігійні конфесії на Львівщині», згідно з якою виконкомам місцевих рад надавалося право реєструвати релігійні громади [7, арк. 50–85; 8, арк. 12–102].

Активізувалися міжнародні контакти І. Геля. У червні 1990 р. у Берліні відбувся Конгрес католиків Німеччини, де дисидент виголосив доповідь «Християни Сходу і Заходу бувають спільний європейський дім». Їдучи до Берліну, він у Мюнхені зустрівся з єпископом Штімфле, який подарував І. Гелю друкарню вартістю 250 тис. марок. Також український правозахисник домовився про передачу до Львова Біблій, молитовників, іншої релігійної літератури [12, с. 1]. Такою ж продуктивною видалася зустріч із екзархом Німеччини, кардиналом Веттером: він став фундатором 20 стипендій для українських студентів для навчання у Мюнхенському університеті [12, с. 1]. Наприкінці серпня 1990 р. І. Гель взяв участь у конференції «Європа: необхідність перемін» [10, с. 1]. На початку вересня того ж року він разом з іншими представниками Львівської обласної ради зустрівся з послом Великобританії в СРСР Р. Брейуейтом [10, с. 1].

Осінь 1990 р. пройшла під знаком «Революції на граніті». Напередодні початку голодування студентів, Львівська обласна рада безуспішно намагалася стримати розгортання страйкового руху у краї. Звичайно у доленосний для студентів період заступник голови Львівської обласної ради безпеліційно підтримував студентів, які голодували у Києві. І. Гель, зокрема, відзначив: «Львівська обласна Рада повністю солідарна із студентами, які голодують, підтримує позицію політичних

організацій Львівщини, позицію Народної Ради українського парламенту щодо їхніх політичних вимог і не виключає можливості проведення загальноукраїнського страйку, якщо він буде ретельно підготовлений і в ньому виникне крайня необхідність» [17, с. 1].

В умовах «наступу реакції», 1 грудня 1990 р. відбулася позачергова сесія Львівської обласної ради. З емоційною доповіддю виступив заступник В. Чорновола – І. Гель. «Привид бродить по імперії, привид необільшовизму, – такими словами розпочав він виступ. – На розширеному засіданні Президії Ради Міністрів СРСР голова КДБ Крючков запропонував створити спецфонд, який повинен наповнюватися за рахунок грошей, конфіскованих у злочинців. І не лише грошей, а й картин, скульптур, фарфору, особняків тощо. У кагебістів знову засербіли руки: політична ситуація вкрай напружена, їй легко можна довести до військового стану і тоді – гуляй душа» [2, с. 1].

Наприкінці 1990 р. – на початку 1991 р. розгорнувся новий виток протистояння між націонал-демократами та обкомом КПУ. Скликання т.зв. Галицької асамблеї, підготовка до місцевого та всесоюзного референдуму, події у Литві – далеко не вичерпний перелік питань, які викликали розходження в обох сторін. Політичний досвід І. Геля у цей доленосний період став особливо корисним для депутатів Львівської обласної ради.

Важливий тогочасний напрям діяльності І. Геля, який відійшов від організації проведення Галицької асамблеї, – робота над поверненням на Батьківщину кардинала М.–І. Любачівського. Напередодні приїзду кардинала, митрополит В. Стернюк нагородив медалями за заслуги у відродженні УГКЦ відомих громадсько-політичних діячів Львова, зокрема І. Геля, В. Шпіцера, Б. Котика, Я. Кендзьора, Е. Миська, І. Юхновського та ін. (загалом вручено 50 пам'ятних медалей) [15, с. 3].

І. Гель очолив оргкомітет, який опікувався поверненням М.–І. Любачівського до УРСР. 30 березня 1991 р. він прибув на Батьківщину. В аеропорту його зустрічали вищі церковні ієрархи УГКЦ, на чолі з митрополитом В. Стернюком, керівництво Львівської обласної та міської рад, (І. Гель, В. Шпіцер, В. Чорновіл), місцеві та народні депутати УРСР. Наступного дня кардинал відслужив святкову літургію у Соборі Святого Юра. Не обійшлося також без слів подяки відомих громадсько-політичних діячів. Особливою емоційністю відзначався виступ експерта Комітету захисту УКЦ І. Геля, який зауважив, що саме УГКЦ «врятувала Галичину від національної смерті, витворила з неї справжнє ядро українського національного духу» [19, арк. 9–10].

Проте всі «внутрішні питання», які розглядала Львівська обласна рада та ті проблеми, які порушувалися на львівських мітингах, втратили актуальність 19 серпня 1991 р. – в СРСР розпочався державний переворот. Владу намагалися захопити члени Державного комітету надзвичайного стану (ДКНС) [3, с. 3]. Події в Москві застали зненацька членів Львівської обласної ради, яка 19 серпня 1991 р. була «обезглавлена» – В. Чорновіл перебував у відрядженні в Запоріжжі, а М. Горинь – у відпустці.

3 першого дня державного перевороту у Львівській обласній раді було встановлено оперативне чергування. «Першого дня та ночі на посту чергував Степан Давимука, а вже наступного дня, коли розгорнувся наступ танків на Москву та Ленінград, чергував я», – зауважив дисидент. Тоді ж І. Гель зателефонував до канцелярії Б. Єльцина

і поспілкувався з Г. Бурбулісом. Він, відповідаючи на запитання заступника голови Львівської обласної ради: «Що нам робити?», констатував: «Пане Гель, якщо ГКЧП переможе у Москві, воно переможе і у Львові. Тому, якщо у Вас немає наступу, не провокуйте ситуацію. Зараз потрібно робити все, щоб перемога була в Москві» [3, с. 3]. «Іхній [ДКНС – авт.] «заколот» виглядав дуже млявим і нерішучим, настільки, що ми навіть почали підозрювали, що це була просто якась гра», – згодом згадував І. Гель [3, с. 3]. Нова суспільно-політична ситуація в СРСР дозволила не тільки «придушити бунт», але й проголосити 24 серпня 1991 р. відновлення незалежності України. 5 вересня 1991 р. І. Гель підписав Звернення представників української інтелігенції до народу України.

Таким чином, після завершення виборів до Верховної Ради УРСР та місцевих органів влади, І. Геля було обрано депутатом Львівської обласної ради першого демократичного скликання. На посаді заступника голови цього радянського органу влади він утверджував національні ідеали, викривав комуністичні злочини, гостро критикував всіх тих, хто своїми діями перешкоджає наближенню суверенітету Української держави.

Найвищим досягненням Львівської обласної ради першого демократичного скликання І. Гель вважав мобілізацію сил Львівщини та Галичини загалом на розвал і демонтаж комуністичної системи не тільки у західних областях УРСР, але й в Україні, наслідком чого стало відновлення української державності [4, с. 12]. Дисидент справедливо відзначав, що сьогодні «немає сенсу називати і аналізувати сотні рішень, прийнятих удвоєж чотирьох років діяльності Обласної ради, чи хоча б десятки тих, що лягли в основу всеукраїнських законів та постанов, уже прийнятих Верховною Радою України» [4, с. 13].

Список використаних джерел

1. Батенко Т. «Я повстаю, отже я існую». Політичний портрет Івана Геля Т. Батенко / Т. Батенко. – Львів, 1999. – 220 с.
2. В єдності наша сила // За вільну Україну. – 1990. – 1 грудня. – С.1.
3. Вихопень Н. «Ми очікували, що будь якої хвилини у Львів запустять військову техніку» / Н. Вихопень // Львівська газета. – 2007. – 9 червня. – С.3.
4. Гель І. Які підсумки можемо підвести через 20 років? / І. Гель // Перша Львівська демократична. 1990–1994. – Львів: Сполом, 2012. – С.12.
5. Державний архів Львівської області. – Ф.Р-221. – Оп.1. – Спр.1187.
6. Там само. – Ф.3. – Оп.62. – Спр.985.
7. Там само. – Ф.Р-221. – Оп.1. – Спр.1188.
8. Там само. – Спр.1189.
9. Там само. – Спр.190.
10. Деркач Н. Наші контакти повинні міцніти / Н. Деркач // За вільну Україну. – 1990. – 4 вересня. – С.1.
11. Іськів В. Виборча боротьба 1989–1990 років / В. Іськів // Перша Львівська демократична. 1990–1994. – Львів: Сполом, 2012. – С.55.
12. «Каголики Сходу і Заходу будують спільний європейський дім» // За вільну Україну. – 1990. – 4 липня. – С.1.
13. Львовская Правда. – 1990. – 13 марта. – С.3.
14. Львовская Правда. – 1990. – 23 марта. – С.3.
15. Медалі вручив митрополит // За вільну Україну. – 1991. – 30 березня. – С.3.
16. Перша демократична // За вільну Україну. – 1990. – 4 липня. – С.3.
17. Поки не страйкуємо // За вільну Україну. – 1990. – 18 жовтня. – С.1.
18. Сесія Львовського обласного сонета народних депутатів // Львовская Правда. – 1990. – 9 апреля. – С.1.
19. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.1. – Оп.32. – Спр.2922.

References

1. Batenko T. «Ja povstaju, otzhe ja isnuju». Politychnyj portret Ivana Gelja T. Batenko / T. Batenko. – L'viv, 1999. – 220 s.
2. V jednosti nasha syla // Za vil'nu Ukrai'nu. – 1990. – 1 grudnja. – S.1.
3. Vyhopen' N. «My ochikuvaly, shho bud' jakoi' hvylyny u L'viv zapustjat' v'ivs'kovu tehniku» / N. Vyhopen' // L'vivs'ka gazeta. – 2007. – 9 chervnja. – S.3.
4. Gel' I. Jaki pidsumky mozhemo pidvesty cherez 20 rokov? / I. Gel' // Persha L'vivs'ka demokratychna. 1990–1994. – L'viv: Spolom, 2012. – S.12.
5. Derzhavnyj arhiv L'vivs'koi' oblasti. – F.R–221. – Op.1. – Spr.1187.
6. Tam samo. – F.3. – Op.62. – Spr.985.
7. Tam samo. – F.R–221. – Op.1. – Spr.1188.
8. Tam samo. – Spr.1189.
9. Tam samo. – Spr.190.
10. Derkach N. Nashi kontakty povynni micnity / N. Derkach // Za vil'nu Ukrai'nu. – 1990. – 4 veresnja. – S.1.
11. Is'kiv V. Vyborcha borot'ba 1989–1990 rokov / V. Is'kiv // Persha L'vivs'ka demokratychna. 1990–1994. – L'viv: Spolom, 2012. – S.55.
12. «Katolyky Shodu i Zahodu budujut' spil'nyj jevropejs'kyj dim» // Za vil'nu Ukrai'nu. – 1990. – 4 lypnja. – S.1.
13. L'vovskaja Pravda. – 1990. – 13 marta. – S.3.
14. L'vovskaja Pravda. – 1990. – 23 marta. – S.3.
15. Medali vruchyv mytropolyt // Za vil'nu Ukrai'nu. – 1991. – 30 bereznja. – S.3.
16. Persha demokratychna // Za vil'nu Ukrai'nu. – 1990. – 4 lypnja. – S.3.
17. Poky ne strajkujemo // Za vil'nu Ukrai'nu. – 1990. – 18 zhovtnja. – S.1.
18. Sessija L'vovskogo oblastnogo soneta narodnyh deputatov // L'vovskaja Pravda. – 1990. – 9 aprelja. – S.1.
19. Central'nyj derzhavnyj arhiv gromads'kyh ob'jednan' Ukrai'ny. – F.1. – Op.32. – Spr.2922.

Demyanchuk V. A., competitor, Research Center of the Ukrainian–Polish relations Institute of Ukrainian named I. Krypiakevych NASU (Ukraine, Lviv)

Of the Ivan Gel constituent work in the Lviv regional council first democratic convocation (1990–1991 years)

Analyzed the work of famous state–Ukrainian civic and political activist, dissident, political prisoner, journalist Ivan Gel in the Lviv regional council first democratic convocation in 1990–1991. The features of the campaign Ivan Gel, the reasons for the defeat in the elections to the Supreme Soviet of the USSR. Characterized international activities maverick determined decision of the Soviet government, which was to develop implicated Deputy Head of Lviv Regional Council. It is noted that the main achievement of the Lviv regional council he believed the mobilization of forces of Lviv and Galicia in general and dismantle the collapse of communism not only in the western regions of the USSR, but also in Ukraine, resulting in a recovery of Ukrainian statehood.

Keywords: Ivan Gel, Lviv Regional Council, ruling, Ukrainian statehood.

Дем'янчук В. А., соискатель, Центр исследования украинско–польских отношений Института украиноведения им. И. Крипякевича НАН Украины (Украина, Львов)

Государственная работа Ивана Геля во Львовском областном совете первого демократического созыва (1990–1991 гг.)

Проанализирована государственная работа известного украинского общественно–политического деятеля, диссидента, политзаключенного, публициста Ивана Геля во Львовском областном совете первого демократического созыва в 1990–1991 гг. Определены особенности предвыборной кампании И. Геля, причины поражения на выборах в Верховную Раду УССР. Охарактеризовано международную деятельность диссидента, определены постановления советского органа власти, к разработке которых был причастен заместитель председателя Львовского областного совета. Отмечено, что основным достижением Львовского областного совета он считал мобилизацию сил Львовщины и Галичины в целом на развал и демонтаж коммунистической системы не только в западных областях УССР, но и в Украине, следствием чего стало восстановление украинской государственности.

Ключевые слова: Иван Гель, Львовский областной совет, постановления, Украинская государственность.

* * *

УДК 94

Назарчук О. М.,
кандидат історичних наук, доцент кафедри політичної історії, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана (Україна, Київ),
anazarchuk@ukr.net

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛ–ДЕМОКРАТИЧНИХ ПАРТІЙ УКРАЇНИ В 90–Х РР. ХХ СТ.

Досліджено міжнародну діяльність соціал–демократичних партій, які існували в Україні в 90–х рр. ХХ ст. Визначено їх роль і місце у вирішенні міжнародних проблем, захисті прав людини в інших країнах. Аналізується внесок вітчизняних соціал–демократів у зовнішню політику України. З'ясовано перебіг подій щодо взаємовідносин українських соціал–демократів з міжнародними соціал–демократичними організаціями: Соціалістичним Інтернаціоналом, Партією Європейських Соціалістів, різноманітними фондами, а також соціалістичними та соціал–демократичними партіями інших країн. Встановлено, що міжнародна активність вітчизняних есдеків досить високо оцінювалася зарубіжними соціал–демократами. Але на кінець 1990–х років жодній з соціал–демократичних партій України не вдалося стати членом ні Соціалістичного Інтернаціоналу, ні Партії Європейських Соціалістів.

Ключові слова: соціал–демократичні партії України, Соціалістичний Інтернаціонал, Партія європейських соціалістів, есдеки, міжнародна діяльність.

Соціал–демократія була і залишається загально–світовим рухом, діяльність якого обумовлена, в першу чергу, відстоюванням інтересів людей найманої праці. Його історія знає як періоди розквіту, так і майже повного занепаду. Значно модернізувавши свої погляди, частково їх лібералізувавши, особливо в економічній частині, після Другої світової війни есдеки добились помітних успіхів у різних країнах Європи. А наприкінці ХХ ст. вони були при владі вже у більшості державах Європейського Союзу. Соціал–демократи, разом з іншими лівоцентристами, утворивши Соціалістичний Інтернаціонал, Партію Європейських Соціалістів, стали впливовою політичною силою. До їх структур виявили бажання вступити соціал–демократичні партії з багатьох країн колишнього «соцтабору». Не були винятком й соціал–демократи України.

Станом на кінець 90–х рр. ХХ ст. в Україні існувало чотири соціал–демократичні партії: Соціал–демократична партія України (лідер Ю. Буздуган, утворена у 1992 р. шляхом злиття Об'єднаної соціал–демократичної партії України (утворена у 1990 р.) та Соціал–демократичної партії України (утворена у 1990 р.)), Соціал–демократична партія України (об'єднана) (лідер В. Онопенко, а після нього В. Медведчук, утворена у 1996 р. і фактично була правонаступницею СДПУ, яка існувала у 1990–92 рр.), Українська соціал–демократична партія (лідер В. Онопенко, з'явилася на політичній арені у 1998 р. в результаті розколу в СДПУ(О)), партія «Соціал–демократичний союз» (лідер С. Пересунько, утворена в результаті другого розколу в СДПУ(О) у 1999 р.).

Міжнародна діяльність цих партій досі залишалася поза увагою істориків та політологів. А тому метою даного дослідження є спроба систематизації і вивчення міжнародної діяльності українських соціал–демократів у 1990–х рр.

Використовуючи метод історичного аналізу, досліджується міжнародна діяльність соціал–демократичних партій України, їх взаємовідносини з партіями інших країн, різними фондами та організаціями.

Існуючі наприкінці 1980–х рр. соціал–демократичні спілки, гуртки, клуби досить результативно працювали у форматі Соціал–демократичної Асоціації (СДА), не